

Smärtan och privilegiet att växa upp mellan två kulturer

En kvalitativ studie om upplevelse av inkludering och delaktighet
hos unga vars föräldrar är arbetskraftsinvandrare

Clirim Xhoshia och Christel Quillin

Examensarbete för Socionom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för det sociala området

Vasa 2023

EXAMENSARBETE

Författare: Clirim Xhoshia och Christel Quillin

Utbildning och ort: Socionom Vasa

Inriktning: Ungdomsarbete

Handledare: Pia Höglund-Ingo

Titel: Smärtan och privilegiet att växa upp mellan två kulturer - En kvalitativ studie om upplevelse av inkludering och delaktighet hos unga vars föräldrar är arbetskraftsinvandrare

---

Datum: 07.05.2023

Sidantal: 36

Bilagor: 1

Abstrakt

Syftet med detta examensarbete var att studera unga invandrares upplevelse av inkludering och delaktighet i det nya samhället och beskriva vilka faktorer som bidrar till den upplevda känslan. Som arbetskraftsinvandrare får man i nuläget ingen automatisk samhällsorientering utan det är en tjänst som man själv ansöker om eller arbetsgivaren ordnar till skillnad från om man kommer hit som flykting där man får handledning och info om tjänster och integrationservice. Vi vill beskriva effekten av detta på barnen som växer upp i en arbetskraftsinvandrarfamilj. I barndomen och ungdomen skapar vi vår identitet och självbild. Kulturen, omgivningen och samhället påverkar hur vi upplever oss själva och vår delaktighet och påverkningskraft och betydelse. Centrala frågeställningar för vårt arbete är: Vad är delaktighet? Hur upplever barn till arbetskraftsinvandrare inkludering och delaktighet i det nya samhället? Finns det faktorer som bidrar till att stärka och andra som försvårar upplevelsen av att vara inkluderad?

Vår målgrupp är unga vars föräldrar har kommit till Finland som arbetskraftsinvandrare. Vi har använt oss av kvalitativa intervjuer med unga som redan har bott här 5 år eller längre. Orsaken till detta är att de har hunnit bilda sig fler åsikter och fått mer erfarenhet kring upplevelse av delaktighet eftersom de levt med två olika kulturer en längre tid. Vi vill beskriva hur de ser att deras uppväxt påverkat den egna identiteten och delaktigheten. I intervjuerna beskrev respondenterna vilka personliga styrkor de utvecklat och utmaningar de anser att grundar sig i uppväxten. Styrkor som respondenterna nämner är problemlösning, erfarenhet och kunskap samt utvecklande av social förmåga, resiliens och självförtroende. De faktorer som underlättat upplevelsen av delaktighet är språkkunskaper och stödjande nätverk och förståelsen av normer och sociala koder i samhället. Det som försvårat upplevelsen av delaktighet är föräldrarnas bristande språk och samhällsorientering samt stort ansvar för den egna skolgången och fritidsaktiviteter.

Språk: svenska

Nyckelord: invandring, delaktighet, inkludering, ungdomar, "Third Culture Kids" (TCKs)

BACHELOR'S THESIS

Author: Clirim Xhoshja och Christel Quillin

Degree Programme: Social Services

Specialisation: Youth work

Supervisor(s): Pia Höglund-Ingo

Title: The pain and the privilege of growing up between two cultures. A qualitative study on the experience of inclusion and participation among young people whose parents are labor migrants.

Date 07.05.2023

Number of pages: 36

Appendices: 1

Abstract

The purpose of this thesis was to study the experiences of young immigrants regarding inclusion and participation in the new society, and to describe the factors contributing to these experiences. For labor immigrants arriving in Finland there is currently no automatic societal orientation provided, unlike for refugees who receive guidance and information about public and integration services. We want to describe the effect of this on children growing up in labor migrant families. During childhood and adolescence, we form our identity and self-image, which gets influenced by culture, environment, and society, affecting how we perceive ourselves, our participation, influence, and importance. The central questions for this thesis are: What is participation? How do children of labor migrants experience inclusion and participation in the new society? Are there factors that can contribute to strengthening or hindering the experience of being included?

Our target group is young people whose parents have chosen to move to Finland from abroad as labor migrants. We have used qualitative interviews with young people who have lived in Finland for five years or longer. The reason for this selection is that they have had sufficient time to form opinions and gain experience regarding how they view their own participation in society, having lived with two different cultures for a longer period. We want to describe how their perception of how their upbringing has affected their own identity and participation. In the interviews, the respondents also describe the personal strengths or challenges that they attribute to their upbringing, as well as the factors that have facilitated or hindered their experiences of participation.

In the interviews, respondents described their personal strengths and challenges that they believe stem from their upbringing. The strengths mentioned by the respondents include problem-solving, experience and knowledge, as well as the development of social skills, resilience, and self-confidence. The factors that have facilitated the experience of participation are language skills and supportive networks, as well as understanding of norms and social codes. The sense of participation was made difficult due to the parents' lack of language and societal orientation which resulted in the children carrying responsibility for their own schoolwork and leisure activities.

Language: Swedish

Key words: workforce immigration, participation, inclusion, youth, "Third Culture Kids" (TCKs)

Innehåll

1	Inledning	1
2	Beskrivning av syfte, frågeställningar och avgränsningar	4
3	Adaptionscykeln	5
3.1	Adaptionscykeln för Third Culture Kids	7
4	Identitetsskapande	7
4.1	Etnisk identitet	8
4.2	Självuppfattning och grupptillhörighet	9
4.3	Den egna identitetens betydelse för vårt välmående	10
4.4	James Marcias teori	10
5	Integration och delaktighet	11
5.1	Vuxenansvar hos barn	12
5.2	Tredjekultursbarn och faktorer som påverkar deras känsla av delaktighet	14
5.2.1	Fördelar som vuxen att ha vuxit upp som Third Culture Kid	14
5.2.2	Utmaningar som vuxen att ha vuxit upp som Third Culture Kid	15
6	Metod och tillvägagångssätt	16
6.1	Kvalitativ metod	16
6.2	Datasekretess och etiska frågor	17
6.3	Undersöksgruppen	17
7	Resultatredovisning	18
7.1	Upplevelser av den första tiden i Finland?	18
7.2	Anpassningen till det finska samhället och vad som varit till hjälp under processen?	19
7.3	Relation till föräldrarna under ungdomsåren	21
7.4	Subjektiv jämförelse av den egna barndomen jämfört med andra barn på klassen 22	
7.5	Fördelar och nackdelar med tidigt ansvar	24
7.6	Situationer och miljöer som upplevts mer utmanande för respondenterna jämfört med finländska klasskompisar	25
7.7	Tankar kring den egna familjens kulturella bakgrund	26
7.8	Sammansmältning av hemlandets och värdnationens traditioner och hur det ser ut i praktiken hos respondenterna	27
7.9	Avgörande faktorer för skapande av kontakter i det nya samhället	27
7.10	Vad har gynnat respektive försvårat den egna delaktigheten och anpassningen till finska samhället	29
8	Sammanfattning och slutdiskussion	30
	Referenser	35
	Bilaga	

1 Inledning

Det är mycket som händer när en person flyttar till ett nytt land. Det kan kännas överväldigande, euforiskt eller främmande till en början. För vuxna arbetskraftsinvandrare är det ett medvetet val att flytta till ett annat land för att få bättre möjligheter för sig och sin familj. För barnen är det inte ett val de själva gjort utan en situation som de blir tvungna att acceptera.

En vuxen individ väljer att lämna allting bakom sig i hopp om en bättre framtid i ett nytt land medan för barnen kan flytten vara svårförstådd. För vissa går anpassningsprocessen lättare medan den för andra är väldigt utmanande. Invandrare som kommer till Finland som flyktingar får ordnat vägledning och samhällsorientering vilket underlättar då det gäller service, myndighetskontakter, fritidssysselsättning, arbete och utbildning för den nyinflyttade individen. Det kan se helt annorlunda ut för arbetskraftsinvandrare som främst kommer hit för att jobba. De får väldigt lite vägledning och samhällsorientering och behöver ta reda på stöd- och serviceformer själva (Mahdi & Arnautovic, 2022). I många fall har de inte lärt sig språket på grund av att de endast jobbat och inte haft tid eller möjlighet att lära sig språket. Detta resulterar ofta i att barnen till dessa föräldrar hamnar att axla ett vuxenansvar eftersom de lär sig språket genom skolan och klasskamrater och därför kan kommunicera med skola, myndigheter och hälsovården tidigare och bättre än föräldrarna. De kan från ung ålder ordna med läkartider för familjemedlemmar, fylla i blanketter och agera tolk för föräldrarna i olika sammanhang (Arnö, 2018, ss. 43-44).

Det som dock båda grupperna, dvs flyktingar och arbetskraftsinvandrare har gemensamt, är att de alla genomgår en inre och yttre "resa". De här aspekterna gjorde att vi blev intresserade av att skriva om just barn till arbetskraftsinvandrare och hur de påverkas av att flytta till en ny miljö och nytt land i barndomen under de identitetsskapande åren i deras liv. Orsaken till att vi valde detta ämne grundar sig till stor del på egna upplevelser och iakttagelser. En av författarna flyttade till Finland som 9 åring, pratar svenska, har finskt medborgarskap och har gått i skolan här men identifierar sig fortfarande inte som finländare. Detta trots att han känner sig hemma i många olika sammanhang och förstår traditionerna och samhällskoderna som råder i det finska samhället. Den andra författaren är finlandssvensk, har arbetat med ungdomar med invandrarbakgrund, är gift med en man som flyttat till Finland i vuxen ålder och har barn som är tvåspråkiga och har två kulturer.

Trots att barnen är födda i Finland identifierar de sig ofta mer med faderns hemland, kultur, humor och språk än det egna. Eftersom invandringen hela tiden ökar kommer detta att beröra fler och fler.

Arbetskraftsinvandringen ökar i Finland. Den finländska befolkningen åldras och det föds färre barn. Det här innebär att andelen arbetsför befolkning minskar och orsakar personalbrist inom många branscher. Arbetskraftsinvandringen är viktig för Finland för att säkerställa tillgång på kompetent arbetskraft och möjliggöra företagets tillväxt. (Inrikesministeriet, 2023)

Enligt statistik sammanställd av Migrationsverket i Finland har arbetsinvandringen ökat märkbart de senaste åren. År 2020 beviljades det totalt 8 508 första uppehållstillstånd på grund av arbete. Antalet beviljade uppehållstillstånd ökade med 34% år 2021 då antalet beviljade uppehållstillstånd på grund av arbete var 11 428. (Migrationsverket, 2022)

Då arbetskraftsinvandringen stadigt ökar, blir också antalet unga och barn med utlandsfödda föräldrar fler i vårt land. De här barnen och unga har inte själva valt sin nya hemmiljö men de behöver navigera sig fram genom det nya samhället som kan ha helt andra normer och sociala koder än de som de är vana vid i det egna hemmet. Enligt statistik hade 469 633 finländare utländsk bakgrund år 2021, av dem var 388 000 (83%) första generationens invandrare och 81 000 (17%) andra generationens invandrare, dvs barn till föräldrar som flyttat till Finland som vuxna. I denna statistik räknas endast barn vars båda föräldrar är utlandsfödda. I de fall där det bara finns en förälder så är den föräldern utlandsfödd. Barn som har en finländsk förälder räknas inte med i denna statistik. (Maahanmuuttajat väestössä, 2021)

Ett barn som växer upp med en hemkultur och en annan i samhället och har flyttat till ett nytt land på grund av föräldrarnas arbete kallas ofta för tredjekulturbarn (Third Culture Kids). Benämningen avser att de skapar en egen, s.k. tredje kultur, utifrån delar av den som finns i hemmiljön och den de möter i samhället. Det här kan både berika och också försvåra upplevelsen av delaktighet.

Vi vill beskriva hur det kan se ut för de här barnen och hur deras uppväxt och faktorer i närmiljön och tillgänglig stödjande service påverkar upplevelsen av delaktighet i det nya samhället.

Följande begrepp används frekvent i arbetet:

Invandring är då människor flyttar från det land där de är födda till ett nytt land. Invandrare som kommer till Finland kan vara flyktingar, antingen kvotflyktingar eller en person som beviljats asyl. En del invandrare kommer hit på grund av familjeskäl. En växande grupp invandrare är arbetskraftsinvandrare som flyttar till Finland pga. efterfrågan på arbetskraft. Arbetskraftsinvandring är viktig inom flera branscher som till exempel jordbruk och turism. Många finska företag behöver utländsk arbetskraft med spetskompetens inom vissa områden, för att vara konkurrenskraftiga och växa. (Inrikesministeriet, 2023) .

Delaktighet kan beskrivas som att kunna vara en del av samhället och ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter som andra invånare. Det här betyder att man har möjlighet till en utbildning och arbete och kan ta del av hälsovårdstjänster. För att en person ska känna delaktighet behöver den kunna orientera sig i samhället och känna till och kunna använda service och tjänster som finns till för samhällets invånare (Hägg-Martinell, Eriksson, Ekstrand, Schuster, & Larsen, 2021). Delaktighet som begrepp kan definieras på flera sätt. När man analyserar barns delaktighet är det viktigt att börja med att utreda begreppet. På finska finns flera olika ord för delaktighet; osallisuus (delaktighet), osallistuminen (deltagande) och osallistaminen (engagerande, aktiverande). De här har olika innebörd och ett barn kan uppleva sig delaktig utan att aktivt vara med och påverka i samhället. På engelska används termen participation, som kan översättas både till både osallisuus och osallistuminen på finska men som betyder delaktighet på svenska. Participation används på engelska för att beskriva barns aktiviteter och deltagande. Det finska begreppet osallisuus faller det närmare det engelska begreppet belonging (tillhörighet). (Stenvall, 2020) Vi kommer i detta examensarbete att se närmare på hur arbetsinvandras barns delaktighet och inkludering påverkas av deras situation, både deltagande och delaktighet.

Inkludering syftar till att man använder sig av en jämlik och diskrimineringsfri strategi som främjar deltagandet för alla. I en inkluderande miljö får individerna existera på jämlikt sätt med de styrkor och olikheter de har och bemötas värdigt och med respekt. I ett inkluderande samhälle är olika befolkningsgrupper representerade i olika sammanhang,

organisationer och olika arbetsuppgifter och allas åsikter behandlas jämlikt. (Mångfald och inkludering)

Tillhörighet betraktas oftast som en personlig och subjektiv känsla av att tillhöra en viss grupp, plats eller social gemenskap och känsla att vara en del av samhället. Det går att separera och iaktta två dimensioner av tillhörighet då det gäller unga. Den första dimensionen är en personlig, djupgående känsla av att vara hemma på en plats och den andra dimensionen är en successiv resurs som konstruerar, motiverar eller motsätter sig inkludering eller exkludering i samhället och bottnar mer i s.k. tillhörighetspolitik. En känsla av tillhörighet är en kärnkomponent för unga att vara motiverade att engagera sig i samhället och utöva en sund identitetskonstruktion. (de Waal & Born, 2020)

Ungdomar En ung person i Finland kallas den som ännu inte fyllt 29 år. (Ungdomslagen, 2016) I vårt examensarbete kommer vi att intervjua och analysera svar från unga i ålder 18–29 år.

"Third Culture Kids" (TCKs), alltså tredjekultursbarn är ett begrepp som vanligtvis används med den engelska benämningen Third Culture Kids, avser barn som pga. föräldrarnas val att arbeta utomlands har spenderat största delen av sin barndom och ungdom i ett annat land än det som är föräldrarnas hemland. Vissa av dessa barn tillbringar stor del av sin uppväxt i ett flertal olika länder och vissa endast i ett främmande land. De här barnen växer upp med en värdkultur (den som finns i landet de är bosatta i) samt en hemkultur som är den som finns i hemmet och föräldrarnas hemland. Med tredje kulturen menas den som barnet/ungdomen skapar utifrån delar av värd- och hemkulturen. (de Waal & Born, 2020)

2 Beskrivning av syfte, frågeställningar och avgränsningar

Som tidigare konstaterats finns det många barn och ungdomar som invandrat till Finland genom att deras föräldrar är arbetskraftsinvandrare. Syftet med detta arbete är att beskriva dessa ungdomars upplevelser och erfarenheter av sin uppväxt i Finland. Våra frågeställningar är: Hur beskriver ungdomarna de utmaningar som situationen föranledde? Hur beskriver de utvecklandet av eventuella styrkor och positiva erfarenheter? Hur upplever ungdomarna det stöd och den service de fått i det nya landet? Vad har de saknat? Det är viktigt att beskriva och kartlägga de här upplevelserna eftersom de påverkar de

individuella individernas delaktighet och inkludering och i förlängningen även samhället och välfärden i helhet.

Vi tänker undersöka hur unga vuxna som levt en längre tid i Finland ser på sina upplevelser i barndomen som barn till arbetskraftsinvandrare. Det finns ingen statligt organiserad samhällsorientering för arbetskraftsinvandrare utan det är upp till dem själva eller deras arbetsgivare att se till att de får service och de olika typer av stöd och vägledning som de behöver för att navigera i det nya landet.

Vi kommer att utföra kvalitativa intervjuer med unga vuxna som anlänt till Finland i barndomen och tillbringat viktiga år av sin uppväxt och identitetsskapande i ett land som deras föräldrar anlänt till som vuxna arbetstagare. Vi vill ta reda på vilka utmaningar de unga vuxna upplevt men också vilka eventuella styrkor de anser att deras barndom gett dem i vuxen ålder.

Vi avgränsar intervjuerna till unga vuxna i åldern 18–29 eftersom de i den åldern är längre hunna i sitt identitetsskapande och har hunnit bilda sig en uppfattning om hur deras barndom påverkat dem, deras identitet och delaktighet som unga vuxna finländare.

3 Adaptionscykeln

När en invandrare bosätter sig i ett nytt land går hen genom en adaptionscykel som består av tre olika stadier: ankomst, möte och tillbakablick. I var och en av dessa faser jämför individen det frånvarande gamla med det nya konkreta. Jämförelserna som görs sker både på en medveten och undermedveten nivå. För att ta sig vidare till nästa stadium av anpassning måste individen klara av jämförelserna mellan det nya och det gamla som hen gör i varje fas. Hur länge individen lämnar i varje fas är individuellt. För vissa kan det gå väldigt snabbt medan för andra kan övergången från en fas till en annan ta flera år. Vissa kan helt och hållet stagnera i något stadium. Ett lyckat resultat av denna process blir att individen upplever sig anpassad och integrerad. I det första stadiet, som avser ankomst, ställs personen inför en ny verklighet. Allt är nytt och okänt. Både den yttre omgivningen och den inre emotionella världen. I det gamla som just nu är frånvarande finner individen en sorts trygghet till skillnad från det nya. Individen står inför en konflikt med sig själv. Här igen blir individen tvungen att aktivt jämföra det nya med det gamla för att kunna ge mening åt det nya. Att öppna sig för det nya och acceptera den tomhet som det

frånvarande gamla hemlandet orsakar är ett måste om individen vill ta sig till nästa stadium. I fall man misslyckas med detta riskerar man att förbli kvar i första stadiet och på så sätt aldrig integreras och införlivas i det nya. (Kristal-Andersson & Hallén, 2001, ss. 164-165)

Andra stadiet handlar om att individen möter och börjar integrera med det nya landet, dess kultur och människor. Kulturella skillnader och olika svårigheter som kan uppstå i denna fas kan ibland kännas överväldigande för individen. Ensamhet och svårigheter att bilda nya relationer kan förekomma och till råga på allt en saknad av det självklara. Alla dessa svårigheter kan överkommas med tiden, det är trots allt frågan om en väldigt stor omställningsprocess. För vissa varar detta stadium i många år och ofta kan det ske att man faller tillbaka till första stadiet. Hur som helst kommer individen vidare till nästa stadium om den finner tillvägagångssätt att hantera de svårigheter och konflikter som denna fas bjuder på. (Kristal-Andersson & Hallén, 2001, s. 165)

När man kommit vidare har man då lyckats ta sig till tillbakablickfasen som utgör tredje stadiet. Detta stadium består av mycket reflekterande kring det trygga, bekanta, självklara hemlandet. I detta stadium förblir hemlandet dock "det saknade". Trots att personen i detta skede känner till samhällskoderna, normerna, kulturen, språket med mera, och är med andra ord införlivad i det nya, finns tomheten och saknaden som tidigare bara upplevdes tillfälligt konstant närvarande. Hur mycket personen än förstår och lär sig om det nya känner hen ändå inte som att hen är en del av det. Denna känsla stärks av otrevliga händelser som exempelvis rasism och andra icke välkommande handlingar. För individen finns det två olika alternativ i detta stadium. Det ena är att man på något sätt lyckas ta sig igenom denna period genom att hitta tillvägagångssätt som fungerar för en själv och genom att acceptera den saknad man känner, vilket kan bli en drivkraft till drömmar och motivation för individen. Det andra alternativet är att individen misslyckas med att acceptera det nya vilket kan leda till isolering och till och med depression. (Kristal-Andersson & Hallén, 2001, ss. 165-166). Adaptionscykeln ser annorlunda ut för barnen till arbetskraftsinvandrare än för föräldrarna eftersom flytten sker i deras barndom innan de hunnit utveckla en stark kulturell delaktighet i föräldrarnas hemland. Vi kommer att se närmare på hur det kan se ut och vilka konsekvenser det kan få för barnet.

3.1 Adaptionscykeln för Third Culture Kids

Adaptionscykeln ser annorlunda ut för barnen till arbetskraftsinvandrare än för föräldrarna eftersom flytten sker i deras barndom innan de hunnit utveckla en stark kulturell delaktighet i föräldrarnas hemland.

Det här kan för barnens del leda till fyra olika resultat. I nedanstående tabell beskrivs resultatet för individen som vinst eller förlust, med det första menas den yttre anpassningen och med det andra den inre upplevda känslan av delaktighet:

Tabell 1 – Ackulturationstabellen beskriver graden av anpassning baserat på språkkunskaper, social inkludering och bevarande av traditionella värderingar i mötet med ett nytt samhälle. (Pollock, Van Reken, & Pollock, 2017, s. 221)

Passar in Försöker medvetet kontinuerligt att förändra sig själv för att passa in Vinst/Förlust	Passar inte in Försöker varken passar in och gör heller inte aktivt motstånd, men gör sin egen grej i det tysta. Förlust/Vinst
Passar in Både den inre och yttre världen matchar med omgivningen Vinst/Vinst	Passar inte in Gör kontinuerligt motstånd mot systemet och omgivningen Förlust/Förlust

4 Identitetsskapande

Vid flytten till ett annat land gör invandraren både en inre och yttre "resa". Det yttre är exempelvis det nya landet, kulturen, människorna och systemet, medan den inre förändringen syftar på allt som sker i människans inre medvetna och undermedvetna värld som i stort sett påverkas av de yttre förändringar som flytten medför vilket alltså påverkar individens identitetsutformning. (Kristal-Andersson & Hallén, 2001, ss. 79-80)

Eftersom vårt arbete handlar om barn till arbetskraftsinvandring är det relevant att prata om identitetsskapande och det som den processen innebär. En individs identitet är ett resultat av hur väl sociala, psykologiska samt biologiska faktorer, som identitet utgörs av, fungerar tillsammans och denna helhet skapar en känsla av harmoni hos individen. Sociala relationer är en viktig del av individens utveckling. Genom att samspeka med andra får individen samtidigt feedback om sig själv och på så sätt lyckas navigera sig själv i sökandet av identiteten. Optimalt för individens utveckling vore att finna en plats och roll där dess unika biologiska och psykologiska egenskaper passar in och stötts i en social kontext. (Sorbring, Andersson, Molin, & Arpi, 2014, ss. 23-24) För barn till arbetskraftsinvandrare är den här processen mera krävande eftersom de navigerar mellan olika kulturella förväntningar och att det i samhället kan upplevas att det finns uppdelningar bland etniciteter tex invandrare och finländare. Det kan i värsta fall bli ett "stigmatiserande utanförskap". Barn med utländsk bakgrund får därför jobba mycket mer med sin mentala hälsa och inre psykologi för att faktiskt lyckas åstadkomma en säker identitet i en ny omgivning. (Ahmadi, 2003, s. 19)

4.1 Etnisk identitet

Begreppet etnisk identitet innebär att höra till eller vara medlem av en etnisk grupp (Frisen & Hwang, 2006, ss. 79-80). Till det hör också att man har vissa sätt att känna och tänka kring olika ämnen och företeelser till följd att man tillhör gruppen. Etnisk identitet medför också vissa traditioner och sedvänjor. Till skillnad från andra aspekter av identiteten hör etnisk identitet till den delen av identiteten som vi inte har någon makt över, som vi inte kan påverka, eftersom den är rotad i vår biologi.

Den etniska identiteten kan kännas väldigt tydlig i samband med en flytt till ett nytt land. I den ingår värderingar, normer och beteenden som kan skilja sig från hur det fungerar i det nya samhället man flyttat till. En vanlig frågeställning då det gäller anpassning till ett nytt samhälle är i vilken utsträckning migranten anser det värdefullt att behålla den egna etniska identiteten intakt eller anpassa sig åtminstone delvis eller helt till det nya samhället (Phinney, Horenezyk, Liebkind, & Vedder, 2001)

4.2 Självpupfattning och grupptillhörighet

En individs självuppfattning och grupptillhörighet går hand i hand. Då invandrare kommer till ett nytt land har de redan en identitet som formats av familj, vänner, omgivning och upplevelser i hemlandet. Alla dessa saker tillsammans definierar individens jag-uppfattning eller som den också kallas jag-identitet. När personen i den nya omgivningen ställs inför en ny kultur med nya sociala omständigheter inleds en process av jämförelse med den kunskap man har sedan tidigare. Den identitet som hemlandet format ifrågasätts och personen hamnar att aktivt jämföra och dra sina slutsatser. Man kan säga att personen befinner sig i en sorts konflikt med sig själv eftersom varje gång det gamla jämförs med det nya kan ångest och förvirring uppstå. Därför kan denna process kännas överväldigande för individen och om den inte hanteras eller stöds kan det leda till identitetslöshet. Ett sunt resultat av en sådan process är en sammansmältning av det gamla med det nya utan att den ena övervinner den andra utan samexisterar i en harmoni som känns bekväm och sund för individen. (Kristal-Andersson & Hallén, 2001, ss. 128-129) Det här är en om möjligt ännu mer utmanande process för barnen eftersom de går i finländsk skola och blir därför exponerade för värdkulturen och normerna på ett annat sätt än föräldrarna. Det här leder till mer reflekterande och jämförande av den egna livssituationen jämfört med andra barn. Barnen har ofta flera faktorer som påverkar deras grupptillhörighet som t.ex. vuxenansvar och att passa in i skolmiljön med finländska barn. Om den här grupptillhörigheten inte utvecklas på ett positivt sätt påverkar den känslan av delaktighet för barnen.

Delaktighet betyder att barnet upplever sig höra till en grupp och ha möjligheter att påverka i frågor som är viktiga för honom eller henne. Då är grupptillhörigheten viktig för att barnet ska ha kunskap och känna sig inkluderad i samhället. För att delaktigheten ska vara övergripande ska barnet uppleva delaktighet i samband med tjänster och myndigheter, i samhällsfrågor men också i den egna vardagen. Vi kan se att för barn till arbetskraftsinvandrare med stort vuxenansvar kan delaktigheten upplevas i kontakt med myndigheter och tjänster och samhällsfrågor men om det vilar ett stort vuxenansvar på barnet så att den egna fritiden blir lidande så minskar känslan av delaktighet i den egna vardagen. (Stenvall, 2020)

4.3 Den egna identitetens betydelse för vårt välmående

Det är nästan omöjligt att inte nämna teoretikern Erik H. Erikson i samband med identitetsskapandets teori eftersom han är en av pionjärerna inom det området. Han beskriver identitetssökande som en essentiell faktor för en individs välmående. Enligt honom är identitet helt enkelt en samling av kännetecken och egenskaper som beskriver en individs unika personlighet, det som utgör jaget. Erikson menar också att havandet av en känsla av självkänedom och självbild är lika viktigt för en individs välbefinnande som det är att ha de grundläggande behoven som mat, husrum och säkerhet tillgodosett. Livet och omständigheterna är något som kontinuerligt förändras och vi har inte makten att alltid påverka saker och ting. Därför menar Erikson att det för individen är viktigt att lyckas uppnå en trygghet i form av en inre känsla av att vara densamma vad som än händer i ens omgivning. (Sorbring, Andersson, Molin, & Arpi, 2014, ss. 22-24)

4.4 James Marcias teori

James Marcia vidareutvecklade Erikssons teorier genom att beskriva identitetformningen utgående från fyra olika kategorier som identitetutformningen kan delas in i. Dessa kategorier är uppnådd identitet, moratorium, för tidig identitet och diffus identitet. Beroende på hur en långt en individ kommit i sin identitetsutveckling kan den placeras i en av kategorierna. Uppnådd identitet innebär att individen utforskat och provat på olika roller och har på så sätt bildat sina uppfattningar och åsikter om saker och ting. Dessa personer vet vad de vill och reflekterar mycket över sina handlingar och mål. Man kan säga att de någorlunda har ett svar på frågan "vem är jag". Tack vare detta är det för dessa individer lättare att bilda och utveckla intima relationer till andra personer. Individer som tillhör denna kategori anses ha den mest mogna intensitetsnivån. (Hwang & Nilsson, 2019, ss. 344-345)

Moratorium som Marcias talar om innebär att man befinner sig i en fas där man inte gjort några ställningstaganden. Med det så menar man att individen håller på och provar på olika roller för att försöka reda ut vem hen är. Det är en period av utforskande och experimenterande. Dessa två komponenter menar Marcias att är essentiella för identitetsutvecklingen. Moratorium är en övergående fas som leder individen till fullbordad identitet men för vissa kan perioden bli längre än för andra. (Hwang & Nilsson, 2019, ss. 344-345)

Kategorin "för tidig identitet" är lite av motsatsen till moratorium. Personer som tillhör denna kategori har oftast åtagit sig värderingar från andra och har bildat uppfattningar om saker utan att själv ha utforskat något. Marcias beskriver dessa som konservativa typer med en svag identitet trots att deras jag-känsla tenderar att vara ganska kraftig. (Hwang & Nilsson, 2019, ss. 345-346)

Personer med diffus identitet kan avstå från att prova på och utforska olika roller (Hwang & Nilsson, 2019, s. 346). Dessa personer har inte gjort några ställningstaganden varken genom egen utforskning eller åtagit sig värderingar från tex föräldrar eller andra i sin omgivning. Frisé & Hwang (Frisén & Hwang, 2006, s. 182) anser att orsaken till detta kan bero på två olika saker: kulturella faktorer och tidigare utvecklingsvårigheter. Med det förstnämnda menar man att samhället som sådan misslyckats med att erbjuda livsdugliga yrken eller ideologiska nischer som personerna skulle intressera sig av, högst förmodligen på grund av ekonomiska eller politiska omvälvningar. Medan med den andranämnda faktorn (tidigare utvecklingsvårigheter) menar man att man misslyckats med att uppfylla kraven för bildandet av en trygg självkänsla under individens tre första år. Viktigt att nämna är att processen som helhet är mycket komplicerad. Individen rör sig mellan dessa fyra kategorier, speciellt mellan fullbordad identitet och moratorium. Hur detta sker är dock väldigt individuellt och beror mycket på sammanhanget. (Hwang & Nilsson, 2019, s. 346)

5 Integration och delaktighet

Med integration menas de myndighetsåtgärder som främjar invandrades välbefinnande, hälsa, utbildning och arbete och bidrar till en meningsfull vardag. Målet med integration är att invandraren ska känna att de har nödvändiga kunskaper och färdigheter för att förstå det nya hemlandets processer, språk och normer. Personer som söker asyl i Finland eller som anlänt som kvotflyktingar får stöd och hjälp av välfärdsområdet där de bor för att underlätta integreringen. Stödet fås i form av samhällsorientering, hjälp med kontakt till myndigheter, hälsovården och stöd i utbildningsfrågor och språkinläring. Människor som flyttar till Finland på grund av arbete lämnas lätt utanför integrationsservicen eftersom arbetskraftsinvandrare inte automatiskt får samma integrationsservice som kvotflyktingar eller asylsökande. Integrations servicen riktar sig till arbetslösa arbetssökande och de som lever på utkomstskydd under en längre tid. Det är emellertid möjligt för alla invandrare att framföra en begäran om en inledande

kartläggning till TE-byrån eller kommunen men då behöver arbetstagarna själva eller deras arbetsgivare vara medvetna om detta och ansöka om servicen. (Mahdi & Arnautovic, 2022).

Statistik från 2014 visar att mindre än hälften av arbetsinvandrarna deltagit i språkkurser då för att lära sig ett av de inhemska språken i Finland. (Integration och delaktighet, 2023). Då föräldrarna inte lärt sig språket blir det betydligt svårare att navigera i samhället och förstå normer, skolsystemet och bli delaktiga i samhället. De behöver då ofta hjälp med kontakt till myndigheterna och hälsovården. Barn lär sig ofta språket snabbare och det leder till att många barn till arbetskraftsinvandrare som inte lärt sig språket måste axla vuxenansvaret i en tidig ålder och hjälpa föräldrarna med myndighetskontakter och tolka i olika sammanhang. Ibland kan det till och med gå så pass långt att barnen hamnar att prioritera bort sin skolgång bara för att hinna delta på möten och fungera som tolkar (Arnö, 2018, s. 44). Utifrån det här kan man dra slutsatsen att barnet står inför många utmaningar. Det leder till att barnet inte får, kan eller hinner göra saker som hen egentligen skulle vilja göra, som att umgås med kompisar eller bara leva ett liv som ett barn borde göra utan att axla ett vuxet ansvar. Barnet har också ett stort ansvar för sin egen skolgång eftersom det inte kan få hjälp med läxorna då föräldrarna inte förstår språket eller är insatta i läroplanen. Barnet får alltså själv sköta sin skolgång så gott det går eftersom hjälp inte kan fås hemma då ingendera av föräldrarna kan språket. Barn till dessa föräldrar känner nästan ett överväldigande ansvar för föräldrarnas välbefinnande och okunnade av språk (Arnö, 2018, s. 45).

Delaktighet innebär att man förstår hur samhället fungerar, känner att man kan påverka och får ta del av den gemensamma välfärden på ett likvärdigt sätt (Främjande av delaktighet, 2023). Då det inte sker en myndighetsstyrd och automatisk integrationsprocess av arbetskraftsinvandrare i Finland riskerar delaktigheten hos den här gruppen människor bli låg. Det leder till ett ökat vuxenansvar hos deras barn.

5.1 Vuxenansvar hos barn

Barn som tidigt får mycket ansvar hemma, med till exempel mycket tolkning, myndighetskontakter och som uträttar många ärenden för familjemedlemmar får ofta en känsla av att de känner sig kompetenta och har en god självkänsla vad gäller den egna

förmågan att kommunicera med utomstående. Det kan också leda till att de upplever sig själv som meningsfulla och att de lär sig sociala koder tidigt. Ofta påverkar det dock deras skolgång negativt och de här barnen upplever ofta att de inte har egen tid och känner sig stressade och utanför den egna åldersgruppen. Vissa känner både skam, bitterhet och oro för sin situation och kan uppleva att andra inte förstår eller kan uppskatta det stora ansvar som de här barnen har. Rapporter visar att barnen till arbetskraftsinvandrare, oavsett värmland, som har ett stort ansvar hemma löper större risk att avbryta de egna studierna och få utmaningar med mående och delaktighet. (East, 2010)

Undersökningar visar att barn till arbetskraftsinvandrare i Finland löper större risk att avbryta andra stadiets utbildningar jämfört med jämnåriga som har finländska föräldrar. Även om deras föräldrar flyttat hit för att förbättra ekonomin och möjligheterna för familjen riskerar barnen att inte klara av skolgång och studier på samma nivå som deras finländska jämnåriga. Det har visat sig att även om föräldrarnas inkomst och levnadsstandard i det nya hemlandet är hög så räcker det ofta inte till för att minska risken för skolavbrott. Orsakerna till den förhöjda risken är att barnet går igenom flera förändringsprocesser samtidigt i och med föräldrarnas flytt till ett nytt land. Förändringar omfattar förlust av socialt kapital, då barnet tvingas lämna sina vänner, grannar och släktingar vid flytten. Socialt kapital ses som främjande av akademisk framgång. En annan orsak förklaras genom strainteorin som beskriver den stress som uppkommer när människor inte har medel att uppnå de mål samhället de bor i framfört som normer. Strainteorin (eng. Stress/strain theory) utvecklades på 1930 talet av sociologen Robert Merton. Enligt hans teori skapas människors målsättningar utifrån samhällets normer och den levnadsstandard som man förväntas kunna uppnå. Då människor inte har möjlighet att uppnå de normativa målen uppstår en stress som kan få negativa följder, som till exempel skolavbrott, arbetslöshet, kriminalitet. Speciellt om föräldrarna är ekonomiskt eller socialt exkluderade i samhället kan deras barn uppleva denna strain. I strainteorin ingår ansträngningen att anpassa sig till geografiska förändringar, nytt samhälle samt förändringar inom familjen på grund av nya omständigheter. Den här ansträngningen kan ha negativa konsekvenser både på skolframgång och självkänsla. (McMullin, Karhula, Kilpi-Jakonen, & Erola, 2021)

5.2 Tredjekultursbarn och faktorer som påverkar deras känsla av delaktighet

Globaliseringen har gjort att antalet immigranter som byter hemland pga. av arbetsmöjligheter har ökat. Barnen till arbetsinvandrare kallas ofta med den engelska benämningen Third Culture Kids, dvs tredjekultursbarn på svenska. Till en början användes begreppet främst för barn till diplomater och missionärer men omfattar nu alla barn till arbetskraftsinvandrare oberoende av föräldrarnas sociala status och yrkesroll. Benämningen avser barn och unga som tillbringat största delen av sin uppväxt och de viktigaste identitetsskapande åren i ett annat land än föräldrarnas hemland. De utvecklar 'tredjekultursidentiteter' som innehåller delar från deras hemkultur samtidigt som de förstår och lever med värderingar och normer som finns i det nya landet. Adaptionscykeln som immigranter går igenom gör att de, i mycket större utsträckning än de som tillbringar uppväxten i en välbekant omgivning i föräldrarnas hemland, tvingas reflektera över sin identitet och delaktighet i samhället. I en undersökning som gjordes bland Third Culture Kids i London 2009 visade det sig att de här barnen oftast var väldigt öppensinnade mot andra och visade stor empati och lite misstänksamhet mot de som de uppfattade som annorlunda än dem själv. De var mera flexibla och anpassningsbara men oftast mindre emotionellt stabila än de som barn som var födda i London av engelskspråkiga föräldrar. (De Waele, 2009)

5.2.1 Fördelar som vuxen att ha vuxit upp som Third Culture Kid

Andra undersökningar har också visat att Third Culture Kids har lätt att anpassa sig till andra kulturer och tankesätt men känner ofta att de själva inte alltid blir förstådda av andra. De som de känner sig mest förstådda av är de som har en liknande bakgrund som dem själva. Det här eftersom de inte hunnit utveckla sin egen personliga och kulturella identitet innan de flyttat till en ny kultur och ett nytt land och det påverkar deras identitetsutveckling. Styrkor som Third Culture Kids ofta utvecklar är vidsynhet, kulturell sensitivitet samt en kognitiv flexibilitet som deras enspråkiga infödda jämnåriga inte har (Moore & Barker, 2012). Det här kan i många sammanhang vara en fördel, både socialt och karriärmässigt.

Third Culture Kids lär sig samhällskoder i värdlandet som skiljer sig från hemlandets normer, istället för att buga skakar man hand med andra och äter med gaffel istället för ätpinnar. De lär sig också olika typer av korppsspråk och tonfall att använda i olika situationer samt

lär sig att avläsa olika reaktioner som grundar sig i kulturen. När man rört sig bland olika kulturer kan man som vuxen lättare umgås och arbeta tillsammans med personer med varierande bakgrund. De har som barn kunnat iakta hur vissa beteenden är fullkomligt acceptabla i en viss situation medan de i en annan situation kan vara grovt förolämpande. Detta gör att de blir goda observatörer och iakttagare av en stor mängd olika sociala situationer i arbetslivet. Även om de som vuxna kan uppleva en viss rotlöshet är det oftast lättare för dem än andra att byta arbetsplats och ta del av nya sociala sammanhang eftersom deras efterrenhet har lärt dem hantera förändringar. Forskning har visat att barn som växer upp med två eller flera språk också utvecklar och stärker reflektionsförmågan och i de fall där båda språken är starka ger det verktyg att uttrycka sig och förstå olika typer av information bättre än för enspråkiga. (Pollock, Van Reken, & Pollock, 2017, ss. 167-179)

5.2.2 Utmaningar som vuxen att ha vuxit upp som Third Culture Kid

Även om det finns många fördelar med att ha vuxit upp mellan olika kulturer kan det också skapa förvirring allt från småsaker som att inte veta vem man ska heja på i tex OS till att ha komplexa känslor när det gäller religion, politik, patriotism och värderingar. Det kan vara svårt att veta vilken roll man ska ha när det i klassrummet diskuteras världsläget och saker som pågår i föräldrarnas hemland. Det kan vara utmanande i vissa situationer att veta vilka åsikter man borde ha och varför och vilket lands normer och seder man ska känna lojalitet till. Man kan också bära med sig en känsla av utanförskap och upplevelsen att man är annorlunda än sina jämnåriga på grund av ens bakgrund. Det kan också resultera i motstridiga känslor då man tillsammans med föräldrarna besöker deras hemland och även där upplever att man inte helt passar in och är annorlunda. Upplevelsen av utanförskap och bristande förståelse för ens egen individuella situation och upplevelser kan orsaka socioemotionella problem som vuxen. (Pollock, Van Reken, & Pollock, 2017, ss. 140-150)

För barn som flyttar till ett annat land kan kulturchocken vara mycket stark. Att exempelvis inte kunna tala språket och göra sig förstådd är utmanande och förvirrande. De saknar till en början sätt att tolka omgivningen och förstå sig på människors handlingar, deras avsikter och egenskaper. Det här kan vara väldigt tärande på barnen och orsaka osäkerhet. Det är svårt att slå ihop det man vet tidigare om världen med det man nu observerar. Eftersom det enda man har att utgå ifrån är den egna referensramen så blir det svårt att tolka omvärlden. Eftersom man inte heller känner till normerna så kan det uppstå en

medvetenhet om att man tolkas på ett negativt sätt av omgivningen. (Wellros, 2000, ss. 45-46) Av detta kan förstås att barnen då blir mer angelägna om att observera och ta reda på vad som gäller i det nya samhället och de strävar därför efter delaktighet på annat sätt än föräldrarna. Föräldrarna kan arbeta på en arbetsplats med egna landsmän medan barnen går i finländsk skola och måste bli delaktiga för att klara av systemet på ett konstruktivt sätt.

6 Metod och tillvägagångssätt

Vi beskriver i det här kapitlet vilken metod vi har valt att använda oss av och orsakerna till valet. Vi beskriver också hur vi hanterat datasekretessen och enligt vilka kriterier vi valt respondenter till intervjuerna. Vi beskriver hur respondenterna själva anser barndomens upplevelser lett till utvecklandet av eventuella styrkor och positiva erfarenheter. Vi kartlägger deras upplevelser av stöd och den service de fått i Finland men också vad de har saknat. Det är viktigt att beskriva och kartlägga de här upplevelserna eftersom de påverkar de individuella individernas delaktighet och inkludering men även samhället och välfärden i helhet.

6.1 Kvalitativ metod

Vi använde oss av en kvalitativ metod. Den här metoden ansågs mest ändamålsenlig eftersom vi ville närma oss våra informanter genom tolkning och förståelse av deras upplevelser. Vi ville ha möjlighet att kunna ställa följdfrågor under intervjuerna. Syftet med kvalitativa intervjuer möjliggör en djupare uppfattning om ämnet vi vill kartlägga. (Holme, Nilsson, & Solvang, 1997, s. 101) Valet av metod baserade vi på de tre kriterier en bra metod bör uppfylla, vilket är enkelhet, fruktbarhet samt oförutsägbarhet. Intervjuer med respondenter som har den bakgrund vi vill undersöka gör metoden enkel eftersom vi inte behöver gallra bort svar. Vi har respondenter från olika hemländer för att säkerställa att svaren är förankrade i egna upplevelser och inte i specifika kulturella normer. Eftersom vi intervjuar personer som är okända för oss kan vi inte förutse hur de kommer att svara på frågorna och vi vet heller inte vilka individuella erfarenheter de har. Det här gör att vi inte kan förutse svaren eller reaktionerna. (Holme, Nilsson, & Solvang, 1997, ss. 34-35)

Vi använde oss av semistrukturerade frågor i intervjun. Det innebär att vi har färdiga frågor som vi delger respondenterna före intervjutillfället. Men vi behöver inte följa frågorna exakt med tanke på ordningsföljd och innehåll så länge de innefattar våra centrala frågeställningar. Under intervjuernas gång kan det dyka upp information och erfarenheter som kräver följdfrågor för att förtydliga vissa aspekter och fördjupa svaren. (Holme, Nilsson, & Solvang, 1997, ss. 100-101)

6.2 Datasekretess och etiska frågor

Samtliga av de vi intervjuat bor i Österbotten. Vi skickade våra frågor på förhand via epost till samtliga respondenter. Vi informerade dem om att de är anonyma i intervjuerna och att alla anteckningar och inspelat material som görs under intervjun raderas när vi har bearbetat materialet och skrivit examensarbetet. Vi kommer inte att ta med någonting i intervjuerna som skulle kunna avslöja sådana detaljer så att det går att lista ut deras identitet.

6.3 Undersöksgruppen

De som vi intervjuat har alla flyttat hit i barndomen pga. föräldrarnas arbete och är nu unga vuxna i åldern 18–29. Vi ville ta del av deras erfarenheter för att få en uppfattning om hur de upplevt sin situation och hur den påverkat deras delaktighet i samhället. Genom att använda oss av en kvalitativ metod kunde respondenterna själva berätta om sina erfarenheter och hur de anser att det påverkat dem, både positivt och negativt. För oss är det viktigt att respondenterna uppfyller alla kriterier, att deltagande i intervjuerna är frivilliga och att vi som intervjuar skapar förtroende och en trygg miljö för diskussion så att vi möjliggör en djupare och ärlig uppfattning om det vi studerar. Vi är lyhörda och gör inte egna tolkningar, om något är oklart frågar vi upp så att vi förstår respondenternas upplevelse på korrekt sätt. (Holme, Nilsson, & Solvang, 1997, ss. 105-107)

Vi har valt att intervjuar fyra unga vuxna respondenter som flyttat till Finland och Österbotten som barn. Av de fyra respondenter vi intervjuade anlände två stycken som 9 åringar, en som 7 åring och en som 17 åring. De som var 9 år började i lågstadiet med barn som var ett år yngre än dem för att få stöd i svenska, 7 åringen började i förskola och 17 åringen började i yrkesutbildning och gick också språkkurs för att snabbt lära sig svenska.

Deras föräldrar är arbetskraftsinvandrare och de har alla ett annat modersmål än svenska / finska. De har tillbringat stor delen av sin uppväxt här och de har alla axlat vuxenansvar pga. föräldrarnas bristande språkkunskaper och samhällsorientering. De är nu i åldern 18–29 och därför ungdomar enligt finländsk lag. De har alla bott åtminstone 5 år i Finland, de flesta längre än så. Vi har kommit i kontakt med respondenterna genom att kontakta organisationer inom tredje sektorn samt varit i kontakt med kommunpolitiker som arbetar för integration, specifikt med den här målgruppen. De har kunnat hänvisa oss vidare till möjliga respondenter. Ingen av respondenterna är bekanta till oss från tidigare för att svaren inte ska färgas av gemensamma upplevelser eller förväntningar utan vara deras egna. Det var viktigt för oss att respondenterna frivilligt ville dela med sig av sina erfarenheter och var positivt inställda till att ta del i det här arbetet. Det var också väsentligt att de reflekterat över och åtminstone i viss mån bearbetat frågeställningarna vi presenterade. (Holme, Nilsson, & Solvang, 1997, ss. 99-101)

7 Resultatredovisning

I det här kapitlet sammanställer vi våra intervjuer. Vi har delat in frågorna i olika kapitel och skrivit respondenternas svar på våra frågor. Vi har på några ställen använt oss av citat för att tydligt visa det som respondenten sagt och sättet som det sagts på. Våra respondenter har alla flyttat till Finland som minderåriga barn på grund av att föräldrarna fått jobb i Finland. Deras föräldrar representerar tre olika hemländer, samtliga utanför Europeiska unionen. Föräldrarna arbetar i Österbotten inom produktion, växthus eller bygg och ingen av föräldrarna hade svenska kunskaper då de anlände eller kunskap om finsk byråkrati och hur myndigheter fungerar. Vi har valt att använda begreppet *hen* i redovisningsdelen för att inte behöva använda oss av det *dåvarande barnet/den nuvarande vuxna barnet*. Vi ville inte använda hon eller han eftersom könsaspekten då det kommer till den upplevda känslan av delaktighet inte är del av vår undersökning.

7.1 Upplevelser av den första tiden i Finland?

Vi bad respondenterna beskriva den första tiden och det var gemensamt för alla att det var en stor förändring att flytta till Finland. Vi tolkar att den största utmaningen var att de sociala kontakterna minskade drastiskt i och med flytten samtidigt som de var många andra förändringar att bearbeta. En respondent sa att första tiden kändes svår, det var kallt och

mörkt. Det kändes utmanande att det inte fanns många andra utlänningar i området familjen flyttat till. En känsla av utanförskap och att många kommenterade personens utseende upplevdes negativt. Efter en tid började det kännas lättare och personen vände sig småningom vid nya hemorten.

Andra respondenten anlände i februari och minns hur mycket snö det fanns. Allt var vitt och under bilfärden till det nya hemmet såg de bara träd och natur. De flyttade från en stor stad och det var konstigt att det fanns så lite människor och byggnader på nya hemorten.

Tredje respondenten minns bara att det var svårt att vänja sig vid Finland. Hemma fanns mycket vänner, släkt och människor överlag. Här var det tyst och ödsligt och det kändes konstigt.

“Hemma hade jag massor av vänner och det var alltid någon som ville leka. Plötsligt var jag hemma ensam med familjen varje kväll och hade inga jämnåriga kompisar, det minns jag var jobbigt”

Fjärde respondenten minns hur imponerade den finska vackra naturen kändes. I början var det mycket byråkrati och pappersarbete som måste ordnas och det kändes ensamt innan studierna inleddes och nya kontakter till jämnåriga skapades.

7.2 Anpassningen till det finska samhället och vad som varit till hjälp under processen?

När vi bad våra respondenter berätta om sina första upplevelser och minnen från sitt möte med det nya landet Finland, så berättar de om omställningen från hemlandet till den nya miljön. Den första respondenten kommer från ett område där akademisk framgång hos barnen är väldigt viktig. Studietakten är intensiv redan från unga år. I Finland fanns det plötsligt mera frihet och fritid och som barn fick man uttrycka egna åsikter och själv påverka och göra val, vilket var en ny upplevelse. Hemma var det mycket fokus på studier fortsättningsvis men det finska samhället kändes mera hanterbart och fritt och passade hen bättre. Det var svårt i början med provocerade frågor från klasskompisar och andra på nya orten. För ett barn med starkt temperament tog det sin tid att vänja sig vid att vara annorlunda och hantera frågor. Det som hjälpte under processen var språkläraren i skolan som inte bara hjälpte med språket utan också hjälpte med att hitta hobbyn och gemenskap med jämnåriga utanför skolan. Rektorn i lågstadiet var också en viktig förebild och pratade

ofta om att hen inte behövde överge sin gamla kultur för att anpassa sig utan det går bra att vara sig själv. Med tiden fick hen finländska vänner och det hjälpte att anpassa sig och känna sig delaktig.

“Rektorn på skolan blev nästan som en bonusfarfar för mig. Han var inte bara rektor utan också en viktig förebild. Han sa att jag kan ta till mig den nya kulturen på mitt sätt och behöver inte överge min kultur för att kunna anpassa mig. Jag fick vara mig själv”

Andra respondenten lärde sig språket snabbt, dels eftersom det inte fanns hemspråksundervisning då och hen fick en intensiv start i en helt svenskspråkig klass. I början reflekterade hen inte över anpassningen men upplevde sig annorlunda eftersom svenskan snabbt blev bra men inte genast flytande så både språket och utseendet gjorde att hen kände sig annorlunda. Det som hjälpte var att hen hade en släkting på samma klass som pratade samma språk och han var både tolk och en trygg vän i början. Lärarna var hjälpsamma och varma och frågade ofta hur det gick och brydde sig genuint om elevernas välmående. De fick en familjearbetare tack vare läraren. Hon hjälpte bland annat med eftisverksamhet och hobby efter skolan och att knyta kontakter till lokalbefolkningen och det har varit viktigt för anpassningen. Den här respondenten berättade egentligen om en, på många sätt idealisk situation, eftersom det nya språket var starkt representerat i barngruppen. Men samtidigt så fanns det också ett annat barn som talade samma språk och kunde tolka vid behov och vara en brygga mellan det gamla och det nya språket.

“Min far blev ekonomiskt utnyttjad av släktingar som bott i Finland länge och han var inte medveten om sina rättigheter. En konflikt uppstod men läraren tog kontakt med en familjearbetare som hjälpte oss massor”

Tredje respondenten fick hjälp i början med språket och inläringen. I hemlandet var skolan och klasserna stora och det fanns inte möjlighet att få individuell handledning men på nya hemorten fanns mycket stöd att fås. Det var svårt i början då allt var nytt och inga vänner men hen fick snabbt nya vänner genom skolan och började känna sig som en del av samhället. Det fanns inte många invandrare på orten så vännerna var finländska och det hjälpte med språket och delaktigheten.

Fjärde respondenten var att det i hemlandet fanns många vänner och mycket folk och i Finland spenderade mest delen i början endast med familjen och det kändes ovant. Det

som hjälpte med anpassningen var fotbollsintresset och att börja spela i ett lokalt lag. Det ledde till att språket stärktes och gemenskapen med de nya lagkamraterna var till stor hjälp. I samband med yrkesstudierna tillbringades vissa dagar på en ungdomsverkstad och där fick hen mycket stöd och hjälp av handledarna och språket förbättrades snabbt.

Bland de kommentarer som respondenterna hade på denna fråga ser vi att skillnaderna mellan hemländerna och Finland varit avsevärda. De tar upp inläringen av språk som en viktig faktor för anpassningen och förståelse. Ett stödjande nätverk utanför den egna familjen är också av yttersta vikt för anpassningen. Vi kan konstatera att en enskild person kan ha väldigt stor betydelse för den unga person som ska integreras i det finländska samhället.

7.3 Relation till föräldrarna under ungdomsåren

Första respondenten förstår att föräldrarna beslöt att flytta till Finland för att ge barnen en bättre framtid. Föräldrarna har svårt att visa känslor genom ord men visade i stället omtanke genom handlingar. De arbetade hårt och det fanns inte mycket tid att spendera med barnen. Fastän hen förstår varför föräldrarna prioriterade arbete fanns det också en saknad efter att leka och umgås med föräldrarna. Vi kunde notera att det hos respondenten fanns en stor respekt för föräldrarna och de uppoffringar som gjorts för familjen och en bättre framtid. Trots att det var hårt arbete som prioriterades förstår och uppskattar respondentens föräldrarnas val.

Andra respondenten tyckte att föräldrarna var besvärliga och hade stora krav. Föräldrarna ville ha mycket hjälp och enligt dem var det helt i sin ordning att be barnen om denna hjälp.

“Jag tyckte föräldrarna var besvärliga och krävande då jag var barn. Jag förväntades tolka, hjälpa till och ta ansvar för svåra saker. Till sist var det liksom inbyggt i mig att alltid ta ansvar över sådana grejer”

Vid 10 års ålder reste de för första gången på besök till hemlandet och hen måste hålla koll på resplanerna och ta reda på vilken gate de skulle till och det kändes som ett stort ansvar. Under tonåren krävde föräldrarna att hen skulle ställa upp som tolk vid myndighetsbesök och det var krävande att som 14 åring förstå och översätta myndigheternas frågor och administrativa ärenden som föräldrarna eller släktingar skulle utföra. Det förväntades att

hen skulle ställa upp och togs för givet att det var hen som skulle öppna och läsa korrespondens från myndigheter. Som ensam barn fanns det ingen att delegera till och föräldrarna lärde sig inte språket till en nivå där de själva skulle klarat av att sköta ärenden, det samma gällde många släktingar. Det ingår starkt i hemkulturen att hjälpa och ställa upp och det kändes ofta utmanande och tungt.

Tredje respondenten hade en bra relation till föräldrarna. I hemlandet skötte föräldrarna allt men i Finland var de plötsligt beroende av hen på grund av språkkunskaperna. Hen var äldsta barnet i familjen så det föll sig naturligt att hen axlade största delen av ansvaret. Det gick inte längre att vara barn utan det var förväntningar på att hjälpa föräldrarna mycket med olika ärenden.

Fjärde respondenten har en stark relation till sin far som är ensamstående förälder efter en skilsmässa. Relationen till mamman är inte alls lika stark och hon bor kvar i gamla hemlandet och de har sällan kontakt med varandra. Pappan pratar bra engelska och det var till stor hjälp eftersom det innebar att han kunde sköta så gott som alla ärenden till myndigheter och hälsovården och skolan själv. Det har alltid varit viktigt i vår familj att vi samlas kring måltider, äter och diskuterar tillsammans. I min familj stöder vi alla varandra och relationen är bra.

Här kan vi konstatera att precis som i andra familjer, kan familjer genomgå skilsmässa. I detta fall resulterade det också i ett geografiskt avstånd som försvårade relationen till den andra föräldern efter skilsmässan.

7.4 Subjektiv jämförelse av den egna barndomen jämfört med andra barn på klassen

Vad gäller deras egen subjektiva upplevelse av den egna barndomen jämfört med andra barns så undrade vi vilka olikheter de uppmärksammat. Första respondenten säger att hen blev snabbt mogen och kände att klasskompisar och jämnåriga var barnsliga väldigt länge. Klasskompisarna hade föräldrar som gjorde saker för dem och ordnade och fixade medan hen fick själv ta tag i saker och ting. Det var viktigt att stå på sig och vara stark för att klara sig. Det var mycket av upplevelser och känslor som hen höll för sig själv eftersom hen trodde att jämnåriga inte skulle förstå eftersom deras vardag såg annorlunda ut. Klasskompisar pratade öppet om sina familjer medan respondenten inte alls ville prata om

den egna familjen. Hen spelade fotboll från tidig ålder och var förundrad över de jämnårigas attityd, själv ville hen vinna och kämpa medan kompisarna mest verkade ville ha roligt. I efterhand reflekterar hen över att inställningen till fotbollen var för seriös och att hen aldrig gav sig själv tillåtelse att njuta och ha roligt på samma sätt som andra utan hade fokus på målsättningar och att bli bättre. Ibland har det känts att finländska jämnåriga varit misstänksamma mot den gästfrihet som finns i hemkulturen och trots att det finns baktankar bakom vänligheten och gästfriheten.

Andra respondenten medger att det finns kulturella skillnader. Trots att flytten skedde i barndomen kommer hen aldrig att prata svenska på samma sätt som Ortsbefolkningen. Hen upplever att i barndomen fanns det inte segregation på den nya hemorten som det finns idag då antalet invandrare ökat markant. För jämnåriga var det mycket hobbyn på fritiden medan det för hen var mest dator och TV som gav umgänge och innehåll på fritiden. Genom internet var det möjligt att chatta med andra barn och unga i hemlandet och utbyta tankar och funderingar med dem samtidigt som hemspråket hölls levande. Det var också möjligt att träffa andra i samma situation (barn till Arbetskraftsinvandrare) på hemorten och utbyta tankar och upplevelser. Det här var bra och något som jämnåriga från orten inte hade behov av på samma sätt.

Tredje respondenten anser att den egna barndomen skiljde sig massor från klasskompisarnas barndom. Klasskompisarna hade massor av fritidsaktiviteter medan hen hade inga. Föräldrarna visste inte hur de skulle anmäla hen till aktiviteter samtidigt som de behövde hjälp hemma så därför deltog hen inte i hobbyn. Hen konstaterar att hen inte fick vara barn på samma sätt som många andra.

“De kunde inte språket och de orkade inte med att fixa fritidsaktiviteter. De tyckte inte heller att jag skulle fara på läger ensam. De förstod inte riktigt varför barn skulle hålla på med fritidsaktiviteter och varför det var viktigt. Det var inget de prioriterade”

Vi undrar om det här också kan vara en kulturfråga. I kulturer där familjen betonas starkare än i Finland känns det inte lika självklart och naturligt att familjemedlemmar har egna aktiviteter. Det kan också bero på att föräldrarna oroar sig för vad som lärs ut och händer på aktiviteterna. Det eftersom det kan vara ett nytt begrepp och de inte vet vad målet med aktiviteten är och inte känner instruktörerna.

Fjärde respondenten lärde sig språket snabbt och kunde också engelska så fick tidigt hjälpa till som tolk för andra invandrare. Den egna föräldern kunde engelska och klarade sig själv i myndighetskontakter.

7.5 Fördelar och nackdelar med tidigt ansvar

Det finns många fördelar med att tidigt få ansvar säger samtliga respondenter. De nämner erfarenhet, kunskap, utvecklande av social förmåga och de har lärt sig att ta reda på och fråga efter hjälp. Det har stärkt självförtroendet då de märker att de klarar av saker och lärt sig hantera utmanande och stressiga situationer. En sak som också kom upp var att förmågan att trösta sig själv och hantera sina känslor utvecklats på grund av att de tidigt fått ta ansvar. Det berikar att ha kommit i kontakt med olika personer och situationer som man annars som barn inte skulle ha kommit i kontakt med. Det här har gjort dem driftiga i vuxen ålder och det är inte svårt att kontakta myndigheter och ta reda på information. Det har förbättrat deras problemlösningskapacitet och också gett dem en starkare reflektionsförmåga. Det har också gett ansvars-kännande och i vissa fall en bättre hantering av den egna ekonomin som ung vuxen. En respondent säger att hen fått mycket kunskap och en helhetsbild av hur samhället fungerar och det här har varit till stor hjälp i arbetslivet som vuxen. Hen ser tydligt behovet av samhällsorientering av arbetskraftsinvandrare och deras familjer och det här är en sak hen vill arbeta för.

“Jag ser inga nackdelar. Det känns bra att ha ansvar för familjen och visa åt min pappa att jag behövs”

“Jag känner att jag aldrig hade tid att vara barn. Min barndom gick jättesnabbt”

Det här är citat av två olika respondenter. Hos den ena kan vi se att det stora ansvaret resulterat i en god självkänsla och en uppfattning om att vara viktig och behövd. Det här är egenskaper respondenten ser som styrkor och är tacksam för. Hos den andra är det mera tudelat. Vi kan skönja en sorg över en barndom som gick för snabbt och var präglad av för stort ansvar.

Nackdelarna är att mycket ansvar och krav i tidig ålder kan upplevas som betungande. Det har medfört stress att som barn ta till sig svårbegriplig information och kontakta främmande människor och inte alltid förstått vad det handlar om eller konsekvenser av hur

ett ärende skötts. Barndomen gick snabbt och att man inte fick vara barn på samma sätt som jämnåriga.

7.6 Situationer och miljöer som upplevts mer utmanande för respondenterna jämfört med finländska klasskompisar

Var är de största utmaningarna för barn till arbetskraftsinvandrare? Vi frågade respondenterna om deras upplevelser och ville ta reda på situationer som uppfattats som svårhanterliga. Vi ville också ta reda på hur de uppfattat den egna situationen jämfört med finländska klasskompisar.

Första respondenten anser att det fortfarande är svårare för hen att uttrycka känslor och åsikter än för jämnåriga och så var det ofta under barndomen. Orsaken till det är att föräldrarna inte pratar om eller visar känslor och det har inte varit välkommet att hen själv skulle göra det hemma. Den egna skolgången blev lidande under tonåren då hen förväntades tolka åt släktingar och bekanta. Tolkningsuppdragen gav också ekonomisk ersättning och det tillsammans med att hjälpen krävdes hemifrån gjorde att tolkandet kändes mer motiverade mer än skolan. Lärarna tog upp det till diskussion med mig och jag blev genast defensiv. De skickade också meddelande hem men jag översatte dem fel till föräldrarna och sa att det var positiv feedback så de ingrep inte utan jag kunde fortsätta beteendet. Det gick att måla upp en bild som inte motsvarade verkligheten eftersom mina föräldrar pratar så lite svenska och jag skötte själv om min Wilma under högstadietiden vilket i efterhand jag ser att inte alltid var bra. Här kunde vi se att det också fanns en stark lojalitet gentemot föräldrarna och den egna familjen.

Andra respondenten anser att skolan är mer krävande för en invandrare på grund av språket och mindre hjälp hemma med läxor och inläring. Det egna ansvaret över skolgången blir så mycket större då föräldrarna inte kan språket eller är bekanta med ämnen på läsoordningen. Hen fick hjälp i skolan med att boka tid till hälsovården och tandläkare då det behövdes medan jämnåriga hade föräldrar som skötte det. Det fanns inte ekonomi att delta i läger och evenemang och de lappar som skickades hem från skolan blev inte lästa.

“Jag hade annorlunda kläder och kunde inte dialekten så jag lät annorlunda än klasskompisarna. Men jag tänker att det fanns ingen segregation på den tiden då jag var

barn. Inte så som jag tänker att det finns idag. Vi utlänningar var så få att vi ingick i gruppen, det fanns inget vi och de fast vi var annorlunda”

Tredje respondenten sa att föräldrarna inte anmält till skolläger och aktiviteter dels eftersom de inte fått eller förstått informationen, dels för att de inte orkade med det. Om infon gavs till hen kunde hen fixa det medan om infon det gick till föräldrarna kunde det gå snett.

Fjärde respondenten började yrkesutbildning och bodde på internat med svenskspråkiga studeranden. I början var det svårt att förstå olika dialekter och små missförstånd uppstod och jag visste inte allt vad som var på gång men det medförde inga stora problem.

7.7 Tankar kring den egna familjens kulturella bakgrund

Första respondenten känner stolthet över den egna kulturen och hur det i den är naturligt att ta hand om varandra och hjälpa varandra. Hen kan ibland tänka att finska barn får saker för lätt och det påverkar deras respekt för föräldrarna. Även om den egna kulturen gör att man inte lätt diskuterar känslor och man ska lyda föräldrarna utan att opponera sig kan hen tänka att det ändå kan vara bra. I Finland får man välja vem man umgås med men ändå är finländare väldigt ensamma och ensamhet är ett stort problem i samhället. I hens kultur finns inte ensamhet på samma sätt eftersom man förväntas tillbringa tid med släkt och vänner och det är naturligt att umgås med många.

“Vi finns där för varandra och hjälper varandra även om vi inte diskuterar mående och känslor. I finländska hem är det mera frihet och pratas känslor men ändå är många ensamma och skiljer sig. Här väljer man om man umgås med familjen eller inte och det kan lätt bli ensamt med alla egna val”

Andra respondent känner tacksamhet över att föräldern värnat om modersmålet, haft högläsning på kvällarna och kommunicerat på det egna språket. Det har möjliggjort att hen blivit flytande i både hemspråket och svenska och att modersmålet hållits levande. Att växa upp i Finland har gjort hen mer saklig och transparent på ett sätt som inte är vanligt i hemkulturen.

Tredje respondentent säger att hen är tacksam över den egna kulturen även om hen kan lätt svitscha mellan hemkulturen och finländsk kultur. Hen har gjort en egen kultur för sig själv som har delar av båda och idag känner hen sig hemma i båda kulturerna.

Fjärde respondentent är alltid stolt och tacksam över hemkulturen. "Vi har respekt för äldre. Vi är hjälpsamma och ställer upp för andra, vi tvekar inte att ta oss an nya situationer"

Sammanfattningsvis så är samtliga respondenter tacksamma för hemkulturen och ingen av dem har tagit avstånd till hemkulturen till förmån för den finländska.

7.8 Sammansmältning av hemlandets och värdnationens traditioner och hur det ser ut i praktiken hos respondenterna

Samtliga respondenter besöker föräldrarna regelbundet även om de inte längre bor hemma. Att hålla kontakt med släkt och vänner är något som de alla fått med sig från hemkulturen och det värnar de om. Sammansmältningen av de olika traditionerna tar sig uttryck i att pynta hemmet till jul även om man inte är kristen och föräldrarna inte firar jul. Det är också att man äter både finsk mat och mat från hemlandet och lyssnar på musik på flera språk. En respondent sa att de dricker finskt kaffe hemma fastän hen anser att det inte är lika gott som det som de dricker då de besöker hemlandet.

"Respekt för äldre och för mig själv tar jag med mig från hemkulturen och självständigheten och friheten att göra egna val från finländska kulturen"

Vi tolkar detta som att det är möjligt att skapa en egen, tredje, kultur utifrån delar av hemkulturen och delar av värdkulturen. Det kom tydligt fram i intervjuerna att kontakten med familjen, släkt och vänner är en viktig del av respondenternas liv. De upplevde alla att detta är en positiv sak att umgås socialt med många andra och ha ett stort närverk.

7.9 Avgörande faktorer för skapande av kontakter i det nya samhället

Första respondentent har från ung ålder iakttagit hur folk interagerar, betar sig och kommunicerar för att förstå det nya samhället. Det har gjort hen mer uppmärksam och observant på normer, beteenden och personligheter och då hen träffar en ny person avvaktar hen först innan hen bildar en åsikt om personen. Som barn till arbetskraftsinvandrare från en annan kultur blir man tvungen att reflektera och observera

mera än andra anser hen. Det har varit avgörande att delta i fritidsaktiviteter för att på riktigt komma in i det finländska samhället, fotbollslaget och musiken har gett sammanhang, förståelse och en känsla av delaktighet. Hen har också varit med i olika föreningar och deltagit i nationella events och stiftat många nya kontakter genom föreningslivet. I början kändes det inte som att de inte kunde lita på andra och det var viktigt att inte överge den egna kulturen, i nuläget känner de sig inkluderade och deltar i evenemang som ordas på hemorten. Genom finländska vänner har hen och hens familj lärt sig mycket om samhället och hur allt fungerar och att ha finländska vänner är guld värt för delaktigheten och inkluderingen i samhället.

Andra respondenten säger att familjearbetaren som de hade i barndomen öppnade många dörrar och gjorde samhället förståeligt. Hen har inte deltagit i någon hobby och säger att det är svårare för ett invandrarbarn att motivera deltagande i fritidsaktivitet – föräldrarna säger att det kostar, tar tid och känns onödigt. Det är svårt att bli bra bekant med finländare och det känns att arbetskraftsinvandrare förminskas och inte ses som jämlika orsbor. I media lyfts också fram ofördelaktiga bilder och historier om invandrare och det försvårar inkluderingen. Det känns som att samhället här är individualistiskt och folk är stressade och orkar inte intressera sig för andra. De finländska vänner hen har är lite 'udda' och inte typiska orsbor.

Tredje respondenten har inte deltagit i någon hobby främst på grund av hemkulturen som inte ser fritidsaktiviteter som viktiga. Hen har heller inte känt sig delaktig i bygemenskapen. Hen har finländska vänner som hen har fått via skolan men också kompisar från samma kultur och anser det viktigt att ha vänner från båda kulturerna. Här ser vi att kulturella skillnader kan få konsekvenser för barnet. I de kulturer där fritidsaktiviteter inte prioriteras kan det leda till utanförskap för barnet i och med flytt till ett samhälle där fritidsaktiviteter är en stor del av de flesta barns vardag.

“Jag tyckte det var väldigt lätt att skapa kontakter. Jag spelar fotboll och hittade snabbt ett lag att träna med. Jag kom in i en gemenskap via fotbollen och lärde känna nya vänner”

Den fjärde respondenten säger att idrott varit den avgörande faktorn till inkludering och delaktighet i det nya samhället. Genom fotboll har hen fått kontakt med många finländare och deltagit i träningar, matcher men också umgåtts på fritiden med lagkamraterna. Att vara del av något, att ha en gemenskap där man både får den sociala biten men också röra

på sig och göra sånt man tycker om är viktigt säger hen. Via skolan fick hen också många vänner och efter att hen blev klar med studierna finns studiekompisarna kvar och de har ofta kontakt och hen känner sig som en i gänget. Föräldern fick också snabbt finländska vänner via jobbet och blev delaktig genom att umgås med finländare och delta i lokala event och syskonet fick vänner i skolan. Hen upplever att finländare varit välkomnade och de har känt sig inkluderande. Här ser vi tydligt betydelsen av fritidsaktivitet för barnet med tanke på gemenskap, språkinläring och känsla av sammanhang och inkludering.

7.10 Vad har gynnat respektive försvårat den egna delaktigheten och anpassningen till finska samhället

De anser alla att språket är viktigt för delaktighet och anpassning. Vartefter språket blev bättre och de vågade börja prata svenska så blev känslan av delaktighet större. Samtliga respondenter ser det som viktigt att kunna påverka på samhällsnivå genom att rösta i val och gör det gärna.

Två respondenter säger att de fått stor hjälp av socialen och familjearbetare som har förklarat samhället och hur det fungerar. De har också hjälpt till med pappersarbete och formulär och svarat på massor av frågor. Det kändes bra att ha en vänlig och hjälpsam myndighet att vända sig till då man undrade över saker säger de. Bristen på samhällsorientering gör att anpassningen och delaktigheten försvåras och barn får oftast hjälp först efter att problem eller konflikter uppstått och socialen blivit inkopplad, det är inte en automatisk stödfunktion.

”I skolan fick jag bra service där behövs inget ändras. Lärarna hjälpte fast det inte var deras uppgift, men jag måste fråga efter hjälpen själv. Inom sjukvården och myndigheter tycker jag att det borde finnas info på eget språk. Det borde finnas hjälp med integrationen och samhällsorientering för arbetskraftsinvandrare. Vuxna borde få stöd på ett sätt de förstår och på eget språk så det inte blir på barnen att sköta svåra ärenden”

En respondent säger att hen fick information om det nya hemlandet av lärarna på skolan efter att hen bett dem förklara olika saker. De hjälpte med massor även om det inte var deras uppgift och det är hen tacksam för. Det är osäkert om hen fått samma information om hen inte själv uppmärksammat lärarna på okunskapen som fanns om det nya samhället.

8 Sammanfattning och slutdiskussion

Syftet med vårt examensarbete är att studera unga som är barn till arbetskraftsinvandrare och deras känsla av inkludering och delaktighet i det nya samhället. Vi ville ta reda på vilka faktorer som bidrar till den upplevda känslan och har genom kvalitativa intervjuer fått ta del av respondenternas upplevelser och hur deras barndom, skolgång, stöd från samhället och myndigheter samt hemliv sett ut och hur det har påverkat dem. De är nu unga vuxna som kan reflektera över de egna upplevelserna.

Bland svaren ser vi att det finns behov på hur Finland ska bemöta arbetskraftsinvandrare och deras familjer för att underlätta inkludering och främja jämlikhet. En respondent anser att olika städer och kommuner årligen kunde ordna 'Välkommen hit' evenemang där lokal service och myndigheter skulle presenteras på ett inkluderande och positivt sätt. Det skulle också vara bra att ordna sightseeing för invandrare för att de ska bli bekanta med nya hemorten vore en fin gest. Det skulle visa tydligt åt arbetskraftsinvandrare att de är viktiga och välkomna medlemmar i samhället, inte "bara" arbetskraft.

Vi ser också tydligt av svaren att det behövs mer kontakt mellan skolan och föräldrarna. I många situationer har barnet fått axla alldeles för mycket ansvar för sin skolgång. Det kom fram i intervjuerna att Wilma skötts av barnet själv från ung ålder och att föräldrar gått miste om viktig information på grund av bristande språkkunskaper och förståelse för det finska skolsystemet. Flera av respondenterna fick hjälp av lärare och socialen men först då de själva bad om hjälp eller större problem uppstod. Det här visar att det är möjligt även för unga barn i en utsatt situation att flyga under radarn utan att behoven inte identifieras av skola eller myndigheter. Vi ser utifrån svaren och berättelserna att det behövs många tjänster inom skola, hälsovården och på olika arbetsplatser för att stöda delaktigheten hos arbetskraftsinvandrare. Det är viktigt att det finns anställda personer som förstår kulturella skillnader, migration och kan båda språken så att informationen når fram till föräldrarna och de blir delaktiga i barnens skolgång.

Inom hälsovården och hos myndigheter borde det finnas information på eget språk och bättre tillgång till tolk. Samhällsorientering och handledning måste det satsas mer på för att arbetskraftsinvandrare ska kunna bli självständiga inkluderade medborgare som inte behöva förlita sig på egna barn eller landsmän för information.

Vi har fått väldigt bra svar från respondenterna och förstår att det här är ett mångfacetterat ämne och att mycket spelar in då det gäller upplevelsen av delaktighet, kort kan nämnas språk, kulturella skillnader, service och stöd, kontakter med ortsbefolkningen samt samhällsorientering.

Respondenterna pratade öppet med oss om de utmaningarna men också fördelarna de har upplevt i barndomen samt också hur de upplevde flytten till Finland. Gemensamt för dem alla var att Finland kändes tyst, ödsligt och annorlunda men även väldigt vackert då de först anlände. Det visade sig att samtliga var födda i storstäder på olika håll i världen och att de var vana att ha mycket folk och ljud omkring sig. Förändringen som flytten påverkade dem socialt i och med förlust av vänner, grannar och släktingar kändes svår.

I arbetets teoretiska ram nämndes att vanliga styrkor hos tredjekultursbarn är en förmåga att anpassa sig till nya situationer och personer, ta ansvar och lösa problem. Enligt forskning utvecklar de ofta en kulturell sensitivitet samt en kognitiv flexibilitet och har lätt att anpassa sig efter vad olika sociala situationen kräver. Det gör att de har lättare att hantera förändringar som vuxna eftersom de har erfarenhet av det. Detta framkom tydligt i intervjusvaren då respondenterna hade både finländska vänner och de som delar samma hemkultur. De kan alla anpassa sig till olika situationer och ser skillnaderna mellan de olika kulturerna. De ser också att de klarar av att ta reda på information och har som vuxna lätt att ta kontakt med myndigheter och service eftersom de gjort det redan i barndomen och har vanan inne. De kan ha bredare kunskap än finländska jämnåriga då det gäller ekonomi, myndighetsärenden och byråkrati. Det har också påverkat självkänslan positivt då de nu ser tillbaka på barndomen och inser hur mycket de klarat av, även om det i barndomen inte alltid var varken enkelt eller välkommet för alla respondenter.

Teorin visar att det finns risker förknippat med att vara barn till arbetskraftsinvandrare och att tidig få ett vuxenansvar främst pga föräldrarnas bristande språkkunskaper och samhällsorientering. En vanlig utmaning är att barnen förväntas prioritera att hjälpa föräldrarna framöver egen skolgång och egna fritidsintressen. Det riskerar att försämra både deras skolnärvaro, studieframgång och kan också försvåra relationen till jämnåriga då det inte alltid finns tid och möjlighet att umgås på fritiden och delta i hobbyn och aktiviteter. Det finns också risker med att föräldrarna inte nödvändigtvis förstår vad skolan förväntar sig av barnen eller kan ge dem hjälp med läxor och provläsning. I intervjuerna

kom det fram att en del skött sin egen Wilma i högstadiet med följderna att de valde vilka utvalda delar som berättades vidare till föräldrarna och det gjorde också att kontakten mellan hem och skola inte fungerade vid utmaningar i skolgången. Här var det till stor del lärare och familjearbetare som hjälpte och gav stöd. Utmaningen är att familjearbetare / stödperson blir inkopplad först då det uppdykas problem, det här gör att stödbehov med läxor och skolgång inte alltid identifieras hos barnen.

Vi kan konstatera att barn till arbetskraftsinvandrare kan ha väldigt olika upplevelser av sin uppväxt beroende på föräldrarnas språk, hemkultur, föräldrarnas uppfattning och intresse av det finländska samhället och de normer som finns här.

Samtliga respondenter upplevde att de fått mycket stöd och service och lärarna i skolan hade spelat en viktig roll under de första åren. En kommentar som kom fram var att det antagligen var enklare att få individuellt stöd för 15-20 år sedan då arbetskraftsinvandringen och invandringen överlag inte var så stor. I nuläget kan det vara svårt att hitta tillräckligt med resurser för att se alla behov individuellt då invandringen har ökat markant. En respondent tror att detta ökar segregationen och att barnen lättare ses som en representant för en grupp istället för en individ och att de kan påverka delaktigheten för de som flyttar till Finland nu.

Det visade sig att språket är en viktig faktor när det gäller upplevelsen av delaktighet. Den av respondenterna som själv kunde engelska och hade föräldrar som kunde engelska har jämfört med de andra respondenterna haft en mindre krävande barndom. Detta eftersom föräldern själv var kapabel till att sköta myndighetsärenden, ta till sig information om det nya samhället och diskutera med personal inom skola och hälsovård. Detta möjliggjorde att barnet fick i större utsträckning fokusera på att hitta sig själv, skapa egna nätverk och finna sin plats i det nya samhället.

Bristen på samhällsorientering är ett stort problem för arbetskraftsinvandrare. På grund av det påverkas anpassningen till den nya miljön och delaktigheten i det nya samhället på ett negativt sätt eftersom allting försvåras. En grundlig samhällsorientering skulle ge förståelse för systemet, göra så att de skulle bli jämlika medborgare som är medvetna om sina rättigheter och skyldigheter. Detta skulle också leda till mindre belastning för barnen till arbetskraftsinvandrare eftersom det inte skulle vara på dem att söka hjälp och vägledning för föräldrars angelägenheter. I nuläget erbjuds integrationservice inte automatiskt åt

arbetskraftsinvandrare. De behöver själva veta om att det finns och begära det, alternativt ha en arbetsgivare som informerar. Det här är ett hinder för jämlik anpassning till samhället som kan ha allvarliga konsekvenser både för individen och samhället i stort.

Tänker man i ett större sammanhang så har det här negativa konsekvenser på den allt mer nödvändiga arbetskraftsinvandringen vårt land behöver. Ett land som inte prioriterar trivsel, inkludering och välmående hos sina nyinflyttade medborgare kommer inte i förlängningen att vara ett attraktivt alternativ för arbetskraftsinvandrare. Som vi konstaterat tidigare så finns det i Finland ett stort behov av utländsk arbetskraft och behovet ökar hela tiden. Därför skulle det vara av yttersta vikt att vi välkomnar och tar hand om nyfinländare. Detta ur ett hållbarhetsperspektiv; ifall en person trivs och uppfattar sig som delaktig finns det en större vilja att bidra till samhället. Det här motverkar marginalisering. Det är också mer troligt att en person som ser sig som en jämlik invånare skapar nätverk och rötter i nya hemlandet och inte ser det som en temporär boningsort. Inkludering och en förståelse för samhället motarbetar fördomar och negativa uppfattningar om den nya hemlandet och dess invånare. Förståelse för andra system och normer än de man är van vid hjälper att hantera förändringar och kulturella skillnader i det nya hemlandet. För att ha förståelse behövs kunskap och information. Ifall vi som land lyckas bättre förmedla kunskap och information åt nyanlända samt ge nyanlända en positiv bild av det nya hemlandet ger detta ringar på vattnet. Det skulle stärka Finlands bild som en attraktiv plats att bosätta sig på och gynna invandringen. Genom att läsa teorin om det här ämnet och tolka respondenternas intervjusvar ser vi att samhällsorientering för alla nyinflyttade skulle vara till fördel, för individen, familjen, samhället och säkerställandet av tillräcklig bestående arbetskraft.

Som rekommendationer till fortsatt forskning har vi genom vår studie sett ett behov på mera undersökningar om integrationsfrämjande faktorer i Finland. Forskning inom fördelar av grundläggande kunskaper i samhällsorientering är ett annat ämne som det kunde forskas mer i. Forskning i hur det skulle gå att skapa en ännu mer inkluderande skolmiljö där varje elevs situation och stödbehov följs upp är något vi genom vår studie uppmärksammat. Därtill språkets betydelse för känslan av delaktighet och på vilka sätt vi kan motivera och göra det tidsmässigt möjligt för arbetskraftsinvandrare att ta del av språkundervisning. Det är också viktigt att undersöka hur man kan jobba förebyggande med arbetskraftsinvandrarfamiljer för att minska risken för framtida skolavbrott samt

främja en god psykisk hälsa och resiliensförmåga hos barnen. Annan forskning vi rekommenderar är göra mätare för betydelsen av att anställa professionella mentorer hos myndigheter och inom skola och hälsovård. Mentorerna bör ha språkkunskaper och erfarenhet inom migration för att kunna fungera som en länk mellan de nyanlända och det finska samhället. Vi tror att ifall det skulle finnas avlönade tjänster som mentorer och denna tjänst skulle erbjudas alla nyanlända skulle det avlasta barnen samt främja familjernas delaktighet. Det vore också intressant att utföra forskning där man jämför upplevelser och livserfarenheter hos barn till arbetskraftsinvandrare med barn till infödda föräldrar för att bättre förstå hur migration påverkar uppväxten.

Vi vill lyfta fram att det är viktigt att reflektera över att barn till arbetskraftsinvandrare utsätts för utmaningar som andra barn är befriade från. Dessa kulturella och språkliga utmaningar kan få konsekvenser som i värsta kan leda till marginalisering. Därför är viktigt att främja deras kulturella och språkliga identitet och samtidigt arbeta för att hjälpa dem att integreras i samhället. Vi vill ställa frågan; vad kan vi alla som mottagande samhälle göra för att dessa barn inte ska känna sig exkluderade på grund av sin bakgrund, utan i stället välkomna och inkluderade i samhället? Vi har i vår undersökning hört hur stor skillnad en enskild individ kan utgöra i ett barns liv genom att erbjuda stöd och bekräfta barnet.

I vår undersökning kom vi fram till att faktorer som gynnar delaktighet är språk, tillgängligt och ändamålsenligt stöd samt samhällsorientering för alla nyanlända oberoende av status.

Referenser

- Ahmadi, N. (2003). *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Stockholm: Liber.
- Arnö, S. (2018). *Barn på flykt: Modernt krisstöd och traumamedvetet möte*. Lund: Studentlitteratur.
- de Waal, M., & Born, M. (2020). Where I'm from? Third Culture Kids about their cultural identity shifts and belonging. *International journal of intercultural relations, Vol.83*, 67-83.
- De Waele, J. M. (2009). The effect of multilingualism/multiculturalism on personality: No gain without pain for third culture kids? *International Journal of Multilingualism 6(4)*, 443-459.
- East, P. (den 3 4 2010). *Children's Provision of Family Caregiving: Benefit or Burden?* Hämtat från National Institutes of Health 4(1): doi:10.1111/j.1750-8606.2009.00118.x.
- Frisen, A., & Hwang, P. (2006). *Ungdomar och identitet*. Lund : Natur och Kultur.
- Främjande av delaktighet*. (den 31 1 2023). Hämtat från Social- och hälsovårdsministeriet: <https://stm.fi/sv/framjande-av-valfard>
- Holme, I., Nilsson, B., & Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Hwang, P., & Nilsson, B. (2019). *Utvecklingspsykologi (Fjärde utgåvan)*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Hägg-Martinell, A., Eriksson, H., Ekstrand, P., Schuster, M., & Larsen, J. (2021). Social Participation as Reported by Civil Servants and Volunteers Working with Newly Arrived Immigrants in Sweden. *Journal of Identity and Migration Studies*, 98-105.
- Inrikesministeriet*. (den 28 1 2023). Hämtat från Finland satsar på arbetskraftsinvandringen: <https://intermin.fi/sv/ansvarsomraden/migration/arbetskraftsinvandring>
- Integration och delaktighet*. (den 20 1 2023). Hämtat från THL : <https://thl.fi/sv/web/invandring-och-kulturell-mangfald/integration-och-delaktighet>
- Invandring och kulturell mångfald*. (u.d.). Hämtat från THL: <https://thl.fi/sv/web/invandring-och-kulturell-mangfald/halsa-och-valfard/halsan-hos-invandrarbarn-ungdomar-och-familjer> den 17 1 2023
- Kristal-Andersson, B., & Hallén, K. (2001). *Att förstå flyktingar, invandrare och deras barn - en psykologisk modell*. Lund: Studentlitteratur.
- Maahanmuuttajat väestössä*. (2021). Hämtat från Statistikcentralen: [https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html#:~:text=Ulkomaalaistaustaisten%20m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4%20on%20kasvanut%20tasaisesti,reilu%2081%20000%20\(17%20%25](https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html#:~:text=Ulkomaalaistaustaisten%20m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4%20on%20kasvanut%20tasaisesti,reilu%2081%20000%20(17%20%25) den 19 4 2023

- Mahdi, R., & Arnautovic, E. (den 22 5 2022). *Integrationsåtgärder vid ankomsten till Finland bör vara lika för alla grupper, oavsett anledning för ankomsten*. Hämtat från sfp.fi: <https://sfp.fi/politik/beslut-politiska-program/partidagsbeslut/partidagen-2022-i-abo/motion-17-integrationsatgarder-vid-ankomsten-till-finland-bor-vara-lika-for-alla-grupper-oavsett-anledning-for-ankomsten/>
- McMullin, P., Karhula, A., Kilpi-Jakonen, E., & Erola, J. (2021). Geographical mobility and children's non-completion of upper secondary education in Finland and Germany: Do parental resources matter? *British educational research journal* 47(6), 1587-1610. Hämtat från British educational research journal, 47(6), 1587-1610: <https://doi.org/10.1002/berj.3745>
- Migrationsverket. (den 26 1 2022). *Invandringsstatistiken 2021: Rekordmånga sökte uppehållstillstånd med arbete som grund*. Hämtat från Migrationsverket: <https://migri.fi/sv/-/invandringsstatistiken-2021-rekordmanga-sokte-uppehallstillstand-med-arbete-som-grund>
- Moore, A., & Barker, G. (2012). Confused or multicultural: Third culture individuals' cultural identity. *International Journal of Intercultural Relations* 36(4), 553-562.
- Mångfald och inkludering*. (u.d.). Hämtat från Arbetshälsoinstitutet: <https://www.ttl.fi/sv/laromedel/mangfald-och-inkludering-i-en-expertorganisation/mangfald-och-inkludering-vad-och-varfor> den 16 2 2023
- Phinney, J. S., Horenezyk, G., Liebkind, K., & Vedder, P. (2001). Ethnic Identity, Immigration, and Well-Being: An Interactional Perspective. *Journal of Social Issues* 57(3), 493.
- Pollock, D., Van Reken, R., & Pollcok, M. (2017). *Third Culture Kids*. London: Nicholas Brealey Publishing.
- Sorbring, E., Andersson, Å., Molin, M., & Arpi, T. (2014). *Att förstå ungdomars identitetsskapande: En inspirations- och metodbok*. Stockholm: Liber.
- Stenvall, E. (den 2 9 2020). *Deltagande och delaktighet*. Hämtat från Social- och hälsovårdsministeriet: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162406/STM_2020_29_rap.pdf
- Ungdomslagen*. (den 21 12 2016). Hämtat från Finlex: <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2016/20161285>
- Wellros, S. (2000). *Språk, kultur och social identitet*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1 - Intervjumanual

Intervjufrågor:

1. Vid vilken ålder kom du till Finland?
2. Hur upplevde du den första tiden i Finland?
  - vad kommer du ihåg?
  - hur såg förändringarna ut för din del?
3. Kändes anpassningen till det finska samhället svår eller hanterbar? Vad/Vem hjälpte dig i processen?
4. Kan du beskriva din relation till dina föräldrar under ungdomen?
5. Upplever du att din barndom sett annorlunda ut jämfört med andra barn på klassen? På vilket sätt?
6. Har det funnits situationer där du som barn stött eller hjälpt dina föräldrar, i så fall på vilket sätt?
7. Om du svarat ja på fråga 6, kan du se både fördelar och nackdelar med att du tidigt fick ta ansvar?
8. Vilka situationer och miljöer anser du att har varit mer utmanande för dig än för dina finländska klasskompisar?
  1. Har det förekommit misskommunikation i samband med tex läkarbesök, tandläkarbesök, FPA, skola, kontakter med föreningar mm.
  2. Har du missat saker i skolan eller på fritiden eftersom du inte fått eller förstått informationen?
9. I vilka situationer har du känt dig tacksam och stolt över din familjs kulturella bakgrund?
10. Vilka traditioner har du kvar från föräldrarnas kultur och vad har du/ni tagit från den finska kulturen? Hur fungerar den nya helheten med inslag från båda kulturerna för dig?
11. Vad har varit avgörande för dig när det gäller att skapa kontakter till det nya samhället?
  - Har du deltagit i någon hobby, aktivitet –vad har hobbyn i så fall betytt för dig?
  - Kände du och din familj er delaktiga i byagemenskapen där ni bodde? Beskriv
  - har du haft finländska vänner och anser du att det hjälpt dig att känna dig delaktig?
  - Röstar du i val? Känner du att du kan och vill påverka på samhällsnivå? Kan du motivera svaret?

12. Vilka faktorer tror du att påverkade anpassningen för dig? Vad skulle du ha behövt för att underlätta processen?

- Vilken typ av stöd eller service önskar du ska skapas eller förbättras för att öka delaktigheten hos arbetskraftsinvandrare och deras barn?